

19e jaargang
nummer 9
september 1983

DAAD EN GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

+++++
+ Bij elke bijzondere handeling +
+ gaat het denken aan het doen +
+ vooraf. Bij het handelen van +
+ klassen of massa's blijkt de +
+ betekenis van het handelen +
+ pas achteraf. Hier gaat de +
+ daad vooraf aan het begrip. +
+++++

+++++
+ Theo Maassen. +
+++++

DAAD | EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

DE UITGAVE ZAL WORDEN BEKOSTIGD UIT
VRIJWILLIGE BIJDAGEN

Redactie en administratie:
Schouw 48-11, 8232 BD Lelystad
Postgiro 307695

E E N W A R M E Z O M E R I N L U I K

(d o o r e e n B e l g i s c h e m e d e w e r k e r)

In Luik, de 'vurige stede' aan de Maas, is de maand juli, ondanks de vakantieperiode, niet zonder enige spanning voorbijgegaan. De moeilijkheden met de gemeentelijke financiën en met het staalbedrijf Cockerill-Sambre blijven de gemoederen in dit industriële hart van Wallonië beheersen. Als gevolg van de hoge rentestand en doordat de regering haar beloften inzake geldelijke steun aan de gemeenten niet is nagekomen, verkeren verscheidene gemeenten in België in grote moeilijkheden. Vooral die met weinig industrie en een overvloed van marginale groepen zoals gepensioneerden en gastarbeiders worden er door getroffen.

Hoewel Luik terecht het 'industriële hart van Wallonië' wordt genoemd, heeft de stad zelf zeer weinig industrie. Bedrijven als FN (de Fabrique Nationale) en Cockerill-Sambre bevinden zich allemaal in afzonderlijke randgemeenten als Seraing en Herstal. Toen tal van gemeenten in 1976 door de regering werden samengevoegd - wat voornamelijk het werk was van minister Michel van de PSC, de Franstalige katholieke partij - werd Luik om politieke redenen en doelbewust niet samengevoegd met de industriële gemeenten in de directe omgeving. Dit in tegenstelling tot de gang van zaken met betrekking tot Gent, Charleroi, Brugge en onlangs Antwerpen. Men hoopte op die wijze in de hoofdstad van Franstalig België een liberaal-katholieke meerderheid te verkrijgen, met een katholiek aan het hoofd. De PSC was toen nog, na de sociaal-demokratie, de op één na grootste partij in Wallonië. Het plan mislukte, doordat de PSC bij latere parlementsverkiezingen sterk achteruit bleek te gaan en haar Luikse voorman bovendien betrokken werd bij een sex-schandaal.

De nieuwe gemeenteraad die in 1982 in Luik werd gevormd bestaat uit wat men wel 'Links Wallonië' noemt, namelijk: de milieupartij van de ecologisten (Ecolo), de PS (de Franstalige Parti Socialiste), alsmede de Waalse nationalistenvan het Rassemblement Wallon en de afsplitsingen daarvan. Aangezien Luik de functie van provinciale hoofdstad moet vervullen moest de stad zich nogal wat uitgaven getroosten. Daar de regering weigerde haar wettelijke verplichtingen jegens de gemeenten na te komen diende er geld bij de banken te worden geleend. De hoge rentestand bracht Luik al spoedig

in moeilijkheden en daarmee kwam het nieuwe 'linkse' gemeentebestuur met een vertegenwoordiger van Ecolo als eerste schepen (wethouder) al direkt voor de vuurproef te staan.

Gedurende lange tijd had de gemeenteraad van Luik een niet-confessionele meerderheid van sociaal-demokraten (PS) en liberalen (PRL); in de nieuwe raad bevindt zich de PRL samen met de katholieken (PSC) in de oppositie. De PRL en de PSC maken echter wél deel uit van de centrale regering in Brussel. Daarin is de PSC-er Nothomb minister van binnenlandse zaken en als zodanig bevoegd voor het bestuur over de gemeenten. De Luikse liberale voorman Jean Col is de eerste vice-premier. Dat betekent dat het 'linkse' Luikse stadsbestuur om geld moest bedelen bij politici van de Luikse oppositie en zich dientengevolge daarnaar ook moesten plooien. Om de gemeentefinanciën te saneren werd een serie plannen opgesteld, die pas na veel moeite zowel door de regering als door de meerderheid van de Luikse gemeenteraad werden aanvaard.

Inmiddels was er grote onrust ontstaan onder het Luikse stadspersoneel. Verscheidene maanden reeds verkeerde Luik immers al in de onmogelijkheid om lonen en salarissen te betalen. De centrale regering kwam in die tijd de stad Luik maar met een uiterst beperkte som geld te hulp, een som die alleen maar voldoende was om aan de gemeentearbeiders over de maanden mei en juni slechts 12.000 Belgische franken oftewel ongeveer 650 gulden uit te betalen. Sommige gemeentearbeiders gingen uit protest in hongerstaking omdat, zo zeiden ze, met een dergelijk bedrag geen gezin kon worden onderhouden. Ook brak er al vrij vlug een staking van het gehele gemeentepersoneel uit, waarbij ook politie en brandweer zich eendrachtig aansloten. Daarbij kwamen ook wrijvingen aan 't licht tussen de arbeiders en de zogenaamde 'linkse' politici.

Toen de saneringsplannen van de meerderheid van de gemeenteraad bekend werden ontstond daarover al aanstonds onvrede bij de arbeiders. De steun die de Luikse gemeenteraad aan de eerste stakingsbeweging had gegeven verdween daarop snel. Ook de Ecolo's, die optraden als de zogenaamde 'vernieuwers' van Belgisch 'links' onderscheidden zich wat dat betreft in niets meer van de door de wol geverfde sociaaldemokratische politici. Het ontlokte aan de arbeiders de opmerking, dat niet zij moesten worden gestraft - met loonsverminderingen e.d. - maar de schuldigen aan de rampzalige Luikse situatie, te weten de regering in Brussel. Het kwam zelfs tot openlijke botsingen tussen 't gemeentepersoneel en 'linkse' gezagsdragers.

Toen de gemeenteraad bijeen wilde komen om over 't laatste saneringsplan te stemmen kwam het gemeentepersoneel in actie. De arbeiders van de reinigingsdienst kiepten op de vier hoeken van 't stadhuis hun vuilniskarren leeg en staken vervolgens 't vuil in brand. Toen de gemeenteraad daarop de brandweer alarmeerde verscheen deze wel ten tonele maar ze bleef werkloos toekijken. Ten einde raad deed men een beroep op de politie, maar ook die weigerde toen om in te grijpen. Op het moment dat de raadsleden zich gereedmaakten om te vergaderen werd 't stadhuis door het gemeentepersoneel bestormd. Het hield de banken van de raadsleden bezet en maakte aldus de beraadslagingen onmogelijk.

Uiteindelijk kwamen de gemeenteraad en de centrale regering tot een kompromis: het personeelsbestand van de stad Luik zou worden verminderd, de gemeentebelastingen zouden drastisch worden verhoogd en de lonen zouden worden verlaagd. Volgens Guido Fonteyne, een journalist van 't Vlaamse katholieke dagblad *De Standaard*, werden deze maatregelen genomen uit vrees,

dat de rellen in Luik zouden leiden tot een ware volksopstand. Ook werd rekening gehouden met de al even explosieve situatie in het bedrijf Cockerill-Sambre, waar 'sanering' al evenzeer aan de orde van de dag is.

Om de toestand van het gigantische staalkomplex Cockerill-Sambre nu eens grondig te doen analyseren besloot de regering de Franse manager Gandois aan te trekken. Deze zou een nieuwe officiële studie moeten maken, de zoveelste in de rij, aan de hand waarvan konklusies voor de toekomst zouden kunnen worden getrokken. Gandois kwam tot de slotsom, dat de capaciteit van Cockerill-Sambre diende te worden verlaagd en wel van een jaarlijks produktievermogen van 12 miljoen ton tot nog maar amper 4,5 miljoen ton. Om dat te bereiken zouden twee staalfabrieken volledig moeten worden gesloten (één in Charleroi en één in Luik) en zouden voorts een paar produktielijnen in de twee nog resterende fabrieken moeten worden stilgezet. Voorts zouden de lonen moeten worden 'aangepast' en ettelijke duizenden ontslagen moeten worden.

Het plan werd kort na het begin van de vakantieperiode door de Belgische regering aanvaard en dientengevolge bleef enige reactie voorlopig uit. Wat Gandois ook berekende waren de kosten van de herstructurering. Ze zouden ongeveer vier miljard gulden bedragen, te spreiden over verscheidene jaren. Nu mag er echter van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal ná 1985 aan de staalnijverheid geen steun meer worden gegeven, waardoor er voor 'spreiding' niet veel jaren meer resten. Ook zouden er om dit plan te verwezenlijken nieuwe leningen bij de banken moeten worden aangegaan, wat een erg moeilijke zaak mag heten indien er voor die leningen - men spreekt van een bedrag van maar liefst 1,5 miljard gulden - geen staatsgaranties meer worden verstrekt.

Het lijkt erop dat de meerderheid van de regering gewonnen is voor het faillissement van Cockerill-Sambre, teneinde de druk op de begroting niet nog groter te maken. De gezonde delen van het bedrijf zouden aan de privé-nijverheid verkocht worden, ten geschenke gegeven als het ware. Hetzelfde is gebeurd met andere staatsbedrijven - in Vlaanderen - zoals de Cockerill Yards in Hoboken, Nobels-Peelman in Sint Niklaas en Fabelta in Zwijnaarde-Gent. De Luikse liberale politikus Gol vreest echter, dat hij zijn politieke carrière, waarin hij zich thans aan de top bevindt, wel volledig zou kunnen vergeten indien hij Cockerill-Sambre failliet laat gaan. Om die reden heeft de liberale PRL er al geruime tijd op aangedrongen dat de Parti Socialiste in de regering zou worden opgenomen, zodat deze medeverantwoordelijkheid voor het faillissement van het staalbedrijf zou dragen. Dat plan mislukte echter en daarom zocht men naarstig naar een andere mogelijkheid.

Allereerst poogt men nu zoveel mogelijk de verantwoordelijkheid voor het plan-Gandois en de daarmee verbonden capaciteitsvermindering - waardoor Cockerill-Sambre erger zal worden getroffen dan welk ander staalbedrijf binnen de Europese Gemeenschap ook - in de schoenen van de Europese Commissie te schuiven. Daarenboven echter heeft de regering Martens-Gol nog een ander middel gevonden om de verantwoordelijkheid van zich af te schuiven. Naar het voorbeeld van een referendum dat in 1982 bij de Cockerill Yards in Hoboken werd gehouden toen dat bedrijf in moeilijkheden verkeerde en waarbij de arbeiders voor de keus werden gesteld van looninlevering of een faillissement wil men nu ook in het geval van Cockerill-Sambre tewerk gaan. De regering Martens-Gol stelt voor dat ook bij dit bedrijf een dergelijk referendum zal worden georganiseerd. Indien de arbeiders nee

zeggen tegen het plan-Gandois, dan zal de Belgische staat, die 95% van de aandelen bezit, zich als aandeelhouder terugtrekken en dat betekent, aldus minister-president Martens, onherroepelijk het faillissement.

Het referendum zou in de maand september moeten worden gehouden. Maar inmiddels is daartegen reeds verzet gerezen van de kant van de vakbonden, die uiteraard reeds de hete adem van de arbeiders in hun nek voelen. Ook de Waalse regeringspolitici schijnen te aarzelen. Ze vrezen in Wallonië te worden gebrandmerkt als diegenen die Wallonië de doodsteek hebben toegebracht. En het schijnt weinig twijfelachtig of de Waalse Parti Socialiste zou daarmee een kans krijgen waarvan zij zonder aarzeling gebruik zou maken. In dat geval zal zij zich opwerpen als de enig ware vertegenwoordiger van Wallonië.

Hoewel de regering niets liever wil dan de arbeiders de schuld geven van een debacle van Cockerill-Sambre en derhalve hoopt dat zij neen zullen zeggen tegen het plan-Gandois, staat het welhaast vast dat het kabinet de ondergang van het bedrijf nauwelijks zal kunnen overleven. En natuurlijk moet worden afgewacht hoe in september en oktober de arbeiders zullen reageren wanneer zij eenmaal werkloos op straat zijn komen te staan. Seraing, de grote Luikse randgemeente, leeft bijvoorbeeld bijna volledig van het moderne staalbedrijf daar, dat echter zal moeten worden gesloten indien Martens en Gandois hun zin krijgen. De regering kampt met een steeds groter wordend tekort op de rijksbegroting. Een faillissement zou de dure sanering van Cockerill-Sambre een heel stuk goedkoper maken. Zij zou niet ten koste van de schatkist, maar ten koste van de arbeiders gaan en de overheid zou haar handen in onschuld kunnen wassen.

=====

D i s k u s s i e :

O P M E R K I N G E N E N V R A G E N B I J H E T O P S T E L

" A N D R O P O V , E E N V E R N I E U W E R ? "

Het diskussiestuk "Andropov, een vernieuwer?" in het julinumnummer van "Daad en Gedachte" heb ik met grote belangstelling gelezen. Het bevat heel was passages, waarmee ik van harte instem. Al direkt in de aanhef wordt mijns inziens zeer terecht opgemerkt, dat Andropovs politieke voorkeuren weinig zeggen omtrent de toekomstige ontwikkelingen in Rusland. Ik ben het er mee eens, dat niet Andropovs opvattingen bepalend zijn voor de richting die het Russische bewind de komende jaren zal inslaan, doch dat het eerder andersom is. Inderdaad, de auteur van het opstel heeft gelijk, dat het afhangt van de mate waarin het regiem greep kan krijgen op de groeiende tegenstellingen in 't land of Andropov (gesteld dat hij nog enige jaren partijleider blijft) zal worden gerekend tot de liberale hervormers of juist tot de wegbereiders van een nieuw stalinisme.

Ik onderschrijf ook volledig de in het bewuste opstel verkondigde zienswijze, dat het 'beperkt' en 'onjuist' is om het begrip *liberalisering*

met het politieke klimaat te vereenzelvigen. Wederom zeer terecht wordt er door de schrijver op gewezen dat politieke en kulturele vrijheden bij uitstek in het belang zijn van een relatief kleine groep, te weten de *intelligentsia* en dat de geschiedenis heeft bewezen, dat een verruiming van de politieke en kulturele vrijheden van deze intelligentsia heel goed samen kan gaan met een gewelddadige onderdrukking van de arbeidersstrijd 1).

Onder *liberalisering* verstaat de schrijver van het diskussiestuk 'het vergroten van de speelruimte van de managers van de afzonderlijke ondernemingen; vergroting van de politieke druk op de bedrijven om aan de van bovenaf gestelde produktienormen te voldoen, duidt hij als *neostalinisme* aan. Ik vind dat zinnige onderscheidingen, die bijdragen tot helderheid. Ik heb geen enkele moeite met zijn stelling, dat 'de voor het funktionieren van de ekonomie noodzakelijke versoepeling van het planningssysteem' best gepaard kan gaan met méér onderdrukking op het politieke vlak, omdat een rationelere ekonomie tot hevige(r) konflikten met de arbeiders zal leiden en derhalve zowel de staat als de managers tot politieke onderdrukking noopt'. Maar ik heb wél moeite met sommige andere uiteenzettingen of formuleringen, die bij mij vragen doen rijzen of wel kritiek uitlokken.

Om met een paar vragen te beginnen: waarom spreekt de auteur van een 'oorspronkelijke socialistische akumulatie' (het g e h e e l tussen aanhalingstekend) en niet van een zogenaamd 'socialistische' oorspronkelijke akumulatie (alleen het woord s o c i a l i s t i s c h e tussen aanhalingstekens) teneinde op die wijze duidelijk te maken, dat het ook in Rusland om de oorspronkelijke akumulatie van k a p i t a a l gaat en dus de term 'socialistisch' ter aanduiding van dat proces geheel misplaatst is? En wat in hemelsnaam bedoelt hij met een term als l o o n f o n d s ? Het woord wekt herinneringen aan de primitieve opvattingen die in de eerste helft van de vorige eeuw door verscheidene burgerlijke ekonomen van de klassieke school werden gehuldigd. Volgens de aanhangers van deze *loonfondstheorie* zou er door de gezamenlijke ondernemers een vast bedrag voor de loonbetaling worden uitgetrokken (het loonfonds), zodat bij toeneming van het aantal arbeiders de hoogte van het loon zou dalen. Ik ken de auteur van het diskussiestuk en ik kan nauwelijks geloven dat hij een dergelijke zienswijze deelt. Maar hij wekt wel die indruk, vooral bijvoorbeeld waar hij (op blz. 9 onderaan) van een 'van bovenaf vastgesteld loonfonds' spreekt. Wie daarentegen van mening is, dat - afgezien van schommelingen die het gevolg zijn van de werking van vraag en aanbod - de loonhoogte bepaald wordt door de w a a r d e v a n d e a r b e i d s k r a c h t moet zich zelfs tegen de schijn van een loonfondstheorie keren.

Het bovenstaande is allesbehalve muggenzifterij. Het gaat er namelijk om, dat een samenleving die zoals de Russische op de loonarbeid is gebaseerd, een kapitalistische samenleving is. In een dergelijke maatschappij worden de geproduceerde waren - via de geldwaar - geruild op basis van de

1) Dit wordt onder andere treffend geïllustreerd door het feit dat voor de zogenaamde 'dissidenten' de strijd van de arbeidersklasse, ja zelfs de arbeidersklasse als zodanig, in het geheel niet schijnt te bestaan. Een heel kras voorbeeld wat dat betreft zijn de beschouwingen van Alexander Zinoviev zoals men die aantreft in zijn '*Notities van een nachtwaker*' of in sommige van de hem afgenomen interviews.

waarde en wordt de economische ontwikkeling, worden - anders gezegd - tempo en omvang der produktie beheerst door het akkumulatieproces. Dat het Russische kapitalisme s t a a t s k a p i t a l i s m e is, brengt hierin geen fundamentele wijziging. Eén van mijn grote bezwaren tegen het discussiestuk waarop ik hier inga is dit, dat de schrijver ervan, door te spreken over een 'van bovenaf vastgesteld loonfonds' of 'van hogerhand vastgestelde produktienormen', enzovoorts, het doet voorkomen alsof het de bureaucratie is (althans gedurende lange tijd wás) die het eerste en het laatste worde heeft (althans had) in zake van produktie en distributie en die bij haar richtlijnen rekening houdt (of hield) met 'wat de top van de talrijke economische ministeries politiek wenselijk' vindt of vond (blz. 8 bovenaan). Ik vind dat een nogal merkwaardige zienswijze voor iemand die begonnen is met de opmerking, dat 'politieke voorkeuren weinig zeggen omtrent ontwikkelingen'. Of geldt dat alleen maar voor de voorkeuren van Andropov? Alvorens daarbij stil te staan wil ik hier eerst uiteenzetten waarom mijn zienswijze een totaal andere is.

Als gevolg van bijzondere historische omstandigheden kon de burgerlijke revolutie in Rusland niet door de burgerlijke klasse worden doorgevoerd. Diezelfde omstandigheden waren aansprakelijk voor het ontstaan van een Jakobijnse partij (de partij van de bolsjewiki) die de oplossing van de problemen van deze aan de orde zijnde omwenteling ter hand nam door middel van de Jakobijnse diktatuur, dat wil zeggen de vestiging van een staat waarin deze partij de politieke macht uitoefende; een staat waarin in de plaats van private kapitalisten deze partij zorg droeg voor de organisatie van het kapitaal, d.w.z. voor de georganiseerde beheersing van de loonarbeid en van de loonarbeiders: een staat waarin de partij met behulp van een centrale planning het gehele economische leven zou regelen. Dat alles overeenkomstig de Jakobijnse (bolsjewistische) ideologie.

Ook in een staatskapitalistische samenleving echter gehoorzaamt de maatschappelijke ontwikkeling aan de bewegingswetten van het kapitaal zonder zich aan de wil van politieke leiders of partijbureaucraten te storen. Vandaar dat Lenin al vrij spoedig moest konstateren, dat 'het stuur uit handen' van de bolsjewiki 'gleed', dat 'er schijnbaar iemand was die de wagen bestuurde, maar dat deze niet daarheen ging waar hij naar toe stuurde' en dat 'de wagen niet precies zo, en vaak ook helemaal niet zo reed als de bestuurder wel aannam' 2). De krachten die de wagen voortbewogen, krachten waarvan Lenin zei dat ze 'god weet waar vandaan kwamen', geheime krachten die overal werkten en nergens te grijpen waren, die 't maatschappelijk leven met onzichtbare hand stuurden, waren waarde en meerwaarde.

Naarmate de kapitalistische ontwikkeling in Rusland zich doorzette traden als gevolg daarvan ingrijpende veranderingen op binnen de nieuw ont-

-
- 2) Lenin sprak deze woorden in maart 1922, een jaar na de invoering van de Nieuwe Economische Politiek. Vaak meent men dat met de NEP het staatskapitalisme werd ingevoerd. Dat is niet zo. De kapitalistische ontwikkeling tekent zich in Rusland al veel eerder af. Reeds in 1919 besloot het tweede economische kongres, dat 'de berekening van de belangrijkste staatsuitgaven diende te geschieden naar de waarde van de produkten', iets wat slechts mogelijk is als de gehele produktie op basis van de waarde plaats vindt.

stane heersende klasse. Die veranderingen kunnen het best worden omschreven als een toenemende invloed van de managers als exponenten van het bedrijfsleven en een afnemende betekenis van de oude partijbureaucratie. In het diskussiestuk 'Andropov, een vernieuwer?' wordt daarover gesproken, maar ofwel op een naar mijn smaak te vage manier ofwel op een wijze die volgens mij een onjuist beeld schept. Dat is een tweede groot bezwaar dat ik tegen het bewuste opstel koester. De schrijver ervan zegt, dat een eventuele overwinning van de managers de funktie en de samenstelling van de staat belangrijk zou veranderen, maar hij zegt niet, op wie of op wat een dergelijke overwinning van de managers te behalen zou zijn. Er komt dan nog bij, dat ik het wat vreemd vind om van de 'samenstelling van de staat' te spreken, al is mij, dacht ik, de bedoeling van de auteur wel duidelijk.

Mijn visie is, dat er als gevolg van de kapitalistische ontwikkeling in Rusland een steeds scherper wordende tegenstelling tussen partijbureaucraten en managers is ontstaan. In dat konflikt zijn tot op heden toe nu eens de managers, dan weer de partijbureaucraten aan de winnende hand geweest, ook al is, naar mijn overtuiging, hun onderlinge strijd al geruime tijd geleden, om precies te zijn in de jaren '60, in feite in het voordeel van de managers beslecht en hebben we sindsdien alleen nog maar met achterhoedegevechten te maken. De overwinning van de managers, die de schrijver van het diskussiestuk min of meer in het uitzicht stelt, is volgens mij al lang bevochten in een gevecht dat reeds heeft plaats gevonden en het was, wat de schrijver van het diskussiestuk niet vermeldt, een overwinning op de partij oude stijl, die als gevolg daarvan ongemerkt, maar niettemin onmiskenbaar tot een partij nieuwe stijl geworden is. Dit betekent allerm minst, dat ik 't oneens zou zijn met datgene wat in het diskussiestuk wordt opgemerkt omtrent de val van Chroesjtsjov, de door prof. Liberman voorgestane hervormingen, de politiek van Breznjev, de voorzichtige tendens tot liberalisering in de jaren '60, enz. Voordat 't beslissende gevecht tussen managers en bureaucraten werd geleverd waren beide groepen beurtelings in het voordeel en dat is bij de achterhoedegevechten al niet anders. Zou iemand zich afvragen hoe of men zich dat dan wel voor moet stellen, dan wijs ik op het verloop van de 2e wereldoorlog. Die werd beslist in El Alamein en in Stalingrad, maar duurde - met wisselend succes van de oorlogvoerende partijen - nog verscheidene jaren ook nadat die beslissende slagen eenmaal hadden plaatsgevonden.

Naar mijn opvatting is één van de redenen waarom er tussen de auteur van het diskussiestuk en de schrijver van deze kritische opmerkingen verschillen bestaan (of schijnen te bestaan) hierin gelegen dat hij en ik de dingen in een verschillend perspektief zien. Bij alles wat hij beschrijft of bespreekt krijg ik de indruk, dat ik te doen heb met een momentopname en juist op zulke 'kiekjes' lijken de tegenstellingen tussen partijbureaucraten oude stijl en de nieuwe klasse der managers van veel méér betekenis dan wanneer ze in een historisch perspektief worden geplaatst, zoals dat wat de achtergrond van mijn uiteenzettingen vormt.

Aan het slot van zijn beschouwingen leest men bij de schrijver van het diskussie-artikel, dat Andropov, ondanks 't roepen om een hardere aanpak in zijn persoonlijke achterban, voorlopig nog wel niet naar 't paardemiddel van betere arbeidsdiscipline zal grijpen. Dat werd geschreven voordat begin augustus de berichten kwamen omtrent de hardere aanpak van luidheid en dronkenschap en straffen op het gebrek aan discipline. Die berich-

ten, zou men kunnen beweren, hebben de schrijver van het bewuste stuk op dit punt in het ongelijk gesteld. Ik deel die mening niet aangezien men volgens mij de dingen niet op een dergelijke simpele manier bekijken moet.

De maatregelen die ik op het oog heb en waarover aan het slot van het diskussiestuk wordt gesproken, moet men analyseren met in z'n achterhoofd het besef, dat bij een voortschrijdende ontwikkeling van het staatskapitalisme niet slechts de partijfunktionarissen een wezenlijke verandering ondergaan, maar ook de managers. De verschillen tussen hen en 't staatsapparaat vervagen, doordat de staat hoe langer hoe meer de enige en totale kapitalist wordt waarvan managers en partijfunktionarissen in gelijke mate de representanten zijn. In die mate is er dan hoe langer hoe minder sprake van een politieke ontwikkeling, des te duidelijker echter treedt de ontwikkeling van het kapitaal op de voorgrond. Dan gaat het niet langer om eventuele politieke of persoonlijke verschillen tussen Breznev en Kosygin of tussen Andropov en Breznev.

In de aanhef van z'n diskussiestuk lijkt de schrijver daarvan alle begrip hiervoor op te brengen. Het lijkt alsof zijn beschouwingen ertoe zullen leiden, dat hij de in zijn titel "*Andropov, een vernieuwer?*" vervatte vraagstelling als een *verkeerde* vraagstelling zal ontmaskeren. Want het gaat er niet om of Andropov nu wel of geen vernieuwer is. Het gaat om de vraag, hoe hij zich zal opstellen nu hoe langer hoe meer zichtbaar wordt, dat aan een 'vernieuwing' van de Russische ekonomie - ook al zal deze niet datgene inhouden wat het Westen zich daarbij doorgaans voorstelt - niet valt te ontkomen.

Mij wil het voorkomen, dat de schrijver van het diskussiestuk aanvankelijk regelrecht op deze nieuwe vraagstelling zou afstevenen, of hij nog eens zou onderstrepen dat Andropov en iedere mogelijke opvolger van Andropov, niets anders zou kunnen zijn dan een exponent van Ruslands sociaal-ekonomische ontwikkeling. Maar onze auteur is jammer genoeg in de loop van zijn stuk het spoor bijster geraakt. Hij heeft noch een nieuwe vraagstelling geponeerd, noch antwoord kunnen geven op zijn oorspronkelijke.

B.

=====

J E V R A A G T J E A F H O E O F H E T M O G E L I J K I S

We weten niet wie of wat Hanneke de Wit is, die op vrijdag 19 augustus j.l. in *Het Parool* een halve pagina heeft gewijd aan de laatste opnamen voor de tv-serie '*Willem van Oranje*', die begin volgend jaar zowel in Nederland als in België op de buis zal komen. We weten al evenmin of de inleiding bij haar reportage uit hããr pen stamt dan wel door iemand anders is geschreven. Maar hoe het ook zij, we hebben ons bij het lezen van zowel die inleiding als van het daarbij afgedrukte verslag wel aan één stuk door afgevraagd, hoe ter wereld het mogelijk is, dat anno 1983 inzake een niet onbelangrijke periode uit de geschiedenis van Noord- en Zuid-Nederland zó herhaaldelijk en zó faliekant de plank wordt misgeslagen.

Dat een akteur als Jeroen Krabbé of een regisseur als Walter van de Kamp, niet gehinderd door wêrkelijk historisch onderzoek en met verbluffende stelligheid na 1½ à 2 jaar zo het een en ander (wat dan eigenlijk wel?)

over Oranje te hebben gelezen, uitspraken over hem doen die kant noch wal raken, valt hun nauwelijks kwalijk te nemen. Men kan er slechts de schouders over ophalen. Als echter de journaliste Hanneke de Wit of een andere journalist(e) in een aanhef die kennelijk als 'toelichting' is bedoeld en door middel waarvan het lezerspubliek omtrent de figuur van Willem van Oranje moet worden 'voorgelicht' het minstens zo bont maakt, dan wordt het een stuk bedenkelijker en dan fronst men onwillekeurig de wenkbrauwen. We zouden ook dat misschien wel zonder kommentaar hebben laten passeren, ware het niet dat de enormiteiten waarop we hier doelen neerkomen op een regelrechte volksverlakkerij.

Het - bewuste of onbewuste - doel ervan is het geloofwaardig maken van een sprookje: het sprookje namelijk, dat de strijd die in de 16e eeuw in de Nederlanden is gevoerd, een strijd voor *g o d s d i e n s t v r i j h e i d* zou zijn geweest onder leiding van hém, die tot de eersten onder de toenmalige adel kon worden gerekend en aan wiens nakomelingen derhalve (dat 'derhalve' is werkelijk kostelijk) de handhaving van de zogenaamde Nederlandse 'vrijheden' (bedoeld worden de vrijheden der heersende klasse en niets anders) beter dan aan wie ook zouden kunnen worden toevertrouwd.

De historische werkelijkheid ziet er wel een tikkeltje anders uit dan deze mythe. En dat het inderdaad om een mythe gaat, daarvoor zijn sinds lang, door niet weinigen en door bepaald niet de eersten de besten de bewijzen aangedragen en wel uit: de bewaard gebleven korrespondentie van Willem de Zwijger, uit de *Apologieën* van Willem en Lodewijk van Nassau 1), uit de *Annalen* van Hugo de Groot, uit Hoofts *Historieën* en uit tal van andere bronnen, waaraan voorheen soms weinig of geen aandacht werd geschonken of die - voor zover dat wél het geval was - dikwijls met zéér veel vooringenomenheid werden geraadpleegd, die op uiterst merkwaardigerwijze werden geciteerd 2) en waarvan vaak op zeer eenzijdige wijze gebruik werd gemaakt 3).

Het valt niet te betwisten: zowel wat in de introductie staat als wat er door Jeroen Krabbé of Walter van de Kamp tegenover de Parool-verslaggeefster beweerd werd, klopt aardig met datgene wat er omtrent de zogenaamde 'vaderlandse' geschiedenis en de rol daarin van Willem van Oranje op de volksscholen wordt geleerd. Maar het is dan ook in die volksscholen dat er - om een voor de hand liggende reden, namelijk met het oogmerk de nationale eenheid te bevorderen - aan de nationale mythe voortdurend nieuw voedsel wordt gegeven.

Volgens die mythe - en in de inleiding bij het stuk van Hanneke de Wit wordt het klakkeloos herhaald - zou Willem van Oranje 4) 'in feite' de 'leider van de opstand zijn geweest die sinds 1568 tegen de Spanjaarden werd gevoerd'. De waarheid is, dat die opstand niet in 1568 begon, maar al twee jaar eerder, in 1566, en dat prins Willem van Oranje, verre van die opstand te *l e i d e n*, er zeer tegen gekant was, alles deed om het uitbreken ervan te voorkomen en vervolgens, toen hij niet meer te vermijden viel, zich inspande om hem 'in goede banen', dat wil zeggen op dood spoor te leiden 5).

Dat, zoals Walter van de Kamp tegenover Hanneke de Wit beweerd heeft, 'Willem van Oranje zeker Nederlands grootste staatsman' zou zijn geweest, lijkt ons een grove onderschatting van de betekenis van Oldenbarnevelt; dat Willem een 'vrijheidsheld' zou zijn geweest is een grove onwaarheid. Niet dankzij, maar *o n d a n k s* Willem van Oranje zijn de calvinistische Nederlandse kooplieden onafhankelijk van Spanje geworden. En dat is

iets, waarop al meer dan een eeuw geleden nadrukkelijk werd gewezen door een groot liberaal Nederlands historicus als Robert Fruin 6).

Volgens sommigen, lezen we in de 'inleiding' bij het stuk van Hanneke de Wit, werd Willem van Oranje 'om principiële redenen' calvinist. Werkelijk een lachertje. Niet uit principiële, maar om zuiver opportunistische redenen wisselde hij verscheidene malen van religie. Dat hij, naar in de inleiding zonder enig kommentaar wordt opgemerkt, volgens anderen calvinist werd om de calvinisten mee te krijgen in de strijd tegen de Spaanse overheersing, is méér dan alleen maar belachelijk: het is een gotspe. Het waren de calvinisten, in het bijzonder de calvinistische kooplieden van de stad Antwerpen die er jarenlang tevergeefs bij Willem op aandrongen, dat hij hun strijd tegen Philips, tegen de plakaten en tegen de Spaanse inquisitie niet enkel met vage, tot niets verpflichtende, woorden, maar metterdaad zou steunen.

De strijd van de Nederlanders tegen Spanje was de Nederlandse vroegburgerlijke revolutie. In die revolutie traden de wevers van Hondschoote en andere plaatsen in de Vlaamse zuidwesthoek - de voorlopers van 't latere textielproletariaat - als actieve voorhoede op. Aan de vooravond van deze revolutie en bij het uitbreken ervan nam Willem van Oranje een kontraprevolutionaire positie in en wel om geen andere reden dan dat hij de revolutionaire strijd van de Vlaamse handwerkers en wevers als een bedreiging voor de Nederlandse adel zag, als een bedreiging ook voor ieder die iets bezat en dus iets te verliezen had, zoals hij niet naliet de welgestelde kooplieden te waarschuwen.

Dat er in de Nederlanden tachtig jaar moesten verstrijken eer Spanje de kracht van de Nederlandse burgerij (ook formeel) erkende, is daaraan te wijten, dat de revolutionaire kracht waarmee tussen 1566 en 1568 de onderste volkslagen optraden door Willem van Oranje en zijn standgenoten werd gebroken. Diens hooggeroemde 'tolerantie' eindigde dáár, waar de belangen van de bezitlozen in het geding waren. Dat hij uiteindelijk aan het hoofd kwam te staan van de onafhankelijke Republiek der Verenigde Nederlanden (der verenigde noordelijke Nederlanden, om precies te zijn) is daarmee alderminst in strijd, aangezien deze staat op de nederlaag van de revolutionaire bezitlozen werd gegrondvest en - als gevolg van deze nederlaag - de welvarende koopmansstand daarin de heersende klasse kon worden die de lakens uitdeelde.

Met die bezittende kooplieden, vele malen rijker dan de veelal verarmde vertegenwoordigers van de adel, voelde prins Willem zich verbonden, al was het alleen reeds via de gouden koorden van hun goedgevulde beurs. Zij op hun beurt voelden zich gestreeld, dat hij - min of meer daartoe genoopt door Philips haat en wraakzucht - zich bereid toonde als hun vertegenwoordiger en spreekbuis op te treden. Als dat - zoals Jeroen Krabbé beweerd heeft - van 'grote wijsheid' getuigt (inplaats van klasseninstinkt) dan is het de wijsheid van iemand die door schade en schande wijs geworden is, anders gezegd: van iemand die eindelijk en eindelijk wel begrijpen moest, dat in de 16e eeuw de tijd van de adel voor altijd was verstreken.

"Zijn tijd vóór vooruit", noemde Jeroen Krabbé dat. Om te gieren of om werkelijk stil van te worden van verbijstering.

-
- 1) Apologie wil zeggen: verweerschrift of verdediging. De prins van Oranje en Lodewijk van Nassau verdedigden zich (terecht) tegen de beschuldiging dat zij ooit iets zouden hebben onder-

- nomen om het gezag van de Spaanse koning aan te tasten. Men vergelijke ook die regel uit het *Wilhelmus* waarin duidelijk gezegd wordt: *Den Coninck van Hispanje heb ick altijd geëert.*
- 2) "Er zou", schrijft de historicus Robert Fruin in de aanhef van een opstel over *'De slag bij Nieuwpoort'* (*Verspreide Geschriften*, deel III, blz. 225), "een leerrijke verhandeling te schrijven zijn over de kunst van citeren, in het bijzonder over het citeren in boeken van historische aard."
 - 3) Klacht, door Erich Kuttner herhaaldelijk geuit in zijn studie *Het Hongerjaar 1566*.
 - 4) Dat de graaf van Velzen, de heer van Amstel, de graaf van Egmont, de prins van Oranje, enz. door geschiedschrijvers respectievelijk als Velzen, Amstel, Egmont en Oranje worden aangeduid, is Hanneke de Wit ten enenmale ontgaan. Ze heeft er geen flauw idee van, dat de geschiedenis van de stadhouders van Holland en Zeeland en van de latere Noord-Nederlandse vorsten de geschiedenis van de Oranjes is. Ze spreekt over de prins konsekwent als over Van Oranje als gold het iemand die de achternaam Van Agt heeft. We zeiden niet voor niets, dat we bij het bewuste stuk de wenkbrauwen hebben gefronst; we hebben er zelfs onze ogen bij uitgewreven.
 - 5) In februari 1566 schreef de prins van Oranje aan zijn broeder Lodewijk: *'Het (uitbreken van de opstand) willen wij gewis verhinderen. Want wij weten maar al te zeer dat wij zelf, als het eenmaal tot zulk een omwenteling komt, als de eersten worden te gronde gericht en geruïneerd'*. (Oranje, geciteerd door Kuttner, *Het Hongerjaar*, blz. 256, uit: Groen van Prinsterer, *Archives ou Correspondances de la Maison d'Orange-Nassau - Archives of correspondentie van het huis Oranje-Nassau - deel II*, blz. 28). Op blz. 261 van zijn boek schrijft Kuttner, na zijn konklusie uitvoerig met bronnen te hebben gestaafd, dat *'de voornaamste verdienste, het uitbreken van de revolutie in februari-maart-april 1566 te hebben verhinderd, ongetwijfeld op naam van de prins van Oranje komt.*
 - 6) In een opstel getiteld *De Gorcumsche martelaren* schrijft deze (*Verspreide Geschriften II*, blz. 282): *"In het voorjaar van 1572 was prins Willem voor niets meer beducht dan voor een ontijdige uitbarsting van het ongeduld der Nederlanders. Want van een volksopstand, door geen geregelde krijgsmacht ondersteund, wachtte hij niets goeds. Eerst moest hij gereed en in het veld zijn, eer het volk zich roeren mocht. - Hoe treffend is zijn overleg beschaamd. De uitkomst heeft geleerd, dat al zijn geliefkoosde plannen ijdel en onuitvoerbaar waren; zijn heertocht in 1572 is even vruchteloos, even nadelig voor de goede zaak geweest als die van 1568. De opstand der Hollandse burgerijen daarentegen heeft een levenskracht ontwikkeld, die de gehele Spaanse monarchie niet heeft kunnen breken."* Van gelijke strekking zijn passages in andere opstellen van Fruin, zoals *De overwinning bij Heiligerlee* (*Verspr. Geschr. II*, blz. 108) of *Nederland in 1571* (*Verspr. Geschr. II*, blz. 167, 169 en 210).

=====

OVER EEN NIEUWE VAKBOND, DIE BESLIST

GEEN VAKBOND WENST TE ZIJN

Van de onlangs in Grande Synthe bij Duinkerken opgerichte vakbond die zich *Syndicat de Lutte des Travailleurs* (Vakbond voor de strijd van de arbeiders) noemt, weten we genoeg om er enkele regels aan te wijden, te weinig nog echter om nu reeds iets zinvol te kunnen opmerken omtrent zijn vermoedelijke of waarschijnlijke toekomstige ontwikkeling. Zeker, er bestaan genoeg voorbeelden van onder soortgelijke of vergelijkbare omstandigheden ontstane organisaties om enig inzicht te hebben in het lot dat haar kan wachten. We hebben van nabij de geschiedenis kunnen volgen van het Nederlandse Onafhankelijk Verbond van Bedrijfsorganisaties, we hebben vanuit de verte kunnen zien hoe of het gegaan is met de nããst de grote Transport and General Worker's Union in het leven geroepen 'onafhankelijke' bond van havenarbeiders in Groot-Brittannië. We hebben ook de nog kortstondiger belevenissen van de Glassworkers' Union gevolgd, die door het stakende personeel van Pilkington in St. Helens bij Liverpool werd gevormd nadat zij tot hun bittere teleurstelling hadden moeten ervaren dat de door Lord Cooper geleide National Union of General and Municipal Workers hen volledig in de kou liet staan en gemene zaak maakte met hun patroon. En tenslotte, om deze best nog voor uitbreiding vatbare reeks te besluiten, ligt ons ook nog vers in het geheugen hoe of het destijds met 't Groot Arbeiders Komitee in België was gesteld. Maar we willen ons ervoor hoeden om op grond van de hier terloops genoemde bittere ervaringen nu al van het grootst mogelijke pessimisme ten aanzien van het *Syndicat de Lutte des Travailleurs* te doen blijken. Niet alleen omdat we veel te goed weten dat uitzonderingen de regel bevestigen, maar ook en vooral, omdat we bepaald niet zonder meer willen afgaan op het feit, dat de bewuste organisatie zichzelf met de naam van 'vakbond' heeft gepresenteerd. Namen, dat weten we ook, zeggen onder bepaalde omstandigheden niet alles of zelfs bitter weinig.

De organisatie waarvan we hier spreken is in het leven geroepen door Franse staalarbeiders, die in de wijde omgeving van Duinkerken woonachtig zijn en die allemaal werkzaam zijn in één van de twee uiterst moderne Franse staalfabrieken, die namelijk welke zich aan de Kanaalkust in Duinkerken bevindt (de andere is in Zuid-Frankrijk gevestigd). De oprichting van deze 'Vakbond' dateert van 1981. Wat aan de oprichting voorafging gaat terug tot 1979, het jaar waarin de arbeiders van de oude Franse staalnijverheid in Lotharingen - in Longwy, in Thionville en Denain - zich fel verzetten tegen reorganisatie- en sluitingsplannen die een zeer groot aantal van hen met werkloosheid bedreigden.

Toentertijd, in 1979 menen we, waren de staalarbeiders van Duinkerken in ieder opzicht solidair met hun makkers in Lotharingen. Ze toonden zich zelfs veel strijdbaarder dan zij, iets wat alleszins te verklaren valt uit de omstandigheid, dat hun werkgelegenheid in geen enkel opzicht werd bedreigd. Die strijdbaarheid, die allesbehalve naar de zin was van de bolsjewistisch georiënteerde, bij 't vakverbond CGT aangesloten staalwerkersorganisatie, uitte zich op twee manieren: de Duinkerkers roerden zich flink bij de zogenaamde 'mars naar Parijs', een door de mijnwerkersbond en de CGT georganiseerde tamelijk onschuldige netoging, die uitsluitend werd ge-

houden om de deelnemers stoom te laten afblazen; de Duinkerkers legden ook spontaan en tegen de wil van de vakbeweging het werk neer.

Zo'n driehonderd jonge staalarbeiders uit Duinkerken en omstreken die eerst kort tevoren lid van de CGT waren geworden omdat zij juist van deze vakbeweging bepaalde verwachtingen koesterden kregen als direkt gevolg van de gebeurtenissen van '79 een ijsskoude douche. De vakbeweging CGT, die het van de daken schreeuwde, dat zij geen middel schuwde om de strijd van de Lotharingse staalarbeiders te steunen, bleek het stakingswapen in Duinkerken niet alleen volstrekt niet te willen hanteren, maar ze schrok er ook niet voor terug zij die in 'wilde' staking waren gegaan maar meteen weer als lid van de CGT te royeren. Als motief voor dat royement gold hun "ongedisciplineerd gedrag", waarvan zij niet alleen door het feit van hun staking maar ook door hun optreden tijdens de mars door Parijs hadden blijk gegeven, alwaar zij leuzen hadden geroepen, die heel wat radikaler waren dan de leuzen die uit de koker van de CGT stamden en die, vanwege hun radikalisme, door de CGT natuurlijk ongewenst werden geacht. Of het juist deze jonge staalarbeiders uit Duinkerken waren, die na afloop van de Parijse betoging slaags raakten met de handhavers der openbare orde weten we niet, maar het zou ons niet verbazen.

Hoe het ook zij, de jonge staalarbeiders uit Duinkerken waren nog maar nauwelijks en vol illusies tot de CGT toegetreden, of ze kregen reeds een duidelijk lesje in het wezen van deze vakbeweging en in het wezen van de vakbeweging in het algemeen. Na hun royement staken ze de hoofden bij elkaar. Geruime tijd diskussieerden ze over de vraag wat hun te doen stond. Dat resulteerde in de stichting van de nieuwe vakbond, waarvan ze meteen nadrukkelijk verklaarden, dat het 'géén nieuwe vakbond', dat wil zeggen: in het geheel geen vakbond was. Wat dat betreft verschilde het *Syndicat de Lutte des Travailleurs* al bij de oprichting van de nieuwe in Engeland gestichte bonden van dokwerkers en glasblazers. Die beide werden duidelijk in het leven geroepen om als v a k b o n d te funktionieren, maar dan als vakbonden met betere leiders dan de traditionele. Ze zouden zich, in tegenstelling tot de tot dusver bestaande organisaties wél strijdbaar opstellen en bij onderhandelingen met de patroons niet aan één stuk door door de knieën gaan.

De nieuwe Britse dokwerkersorganisatie voerde een aantal jaren een kwijnend bestaan en beleefde toen een roemloos einde doordat zij in optreden en praktijk zich in niets maar dan ook niets bleek te onderscheiden van de transportarbeidersbond waarop men zoveel kritiek had gehad en die men wel eens eventjes wilde laten zien hoe of een échte vakbond zich behoorde te gedragen. De nieuwe glasblazersbond kwam nauwelijks van de grond en ging meteen al ter ziele doordat de direktie van Pilkington Ltd. eenvoudig weigerde de nieuwe organisatie als onderhandelingspartner te erkennen.

De nieuwe Duinkerkerse staalarbeidersorganisatie heeft een geheel andere start gemaakt dan de tijdens de staking gevormde bond van de Pilkingtonarbeiders. De nieuwe organisatie in Duinkerken heeft niet het lid op de neus gekregen doordat men haar niet erkennen wilde. Het *Syndicat de Lutte des Travailleurs* heeft al bij de oprichting te kennen gegeven, dat het in het geheel niet erkend wilde worden. Dat standpunt is gedurende de twee jaar dat deze organisatie thans bestaat ongewijzigd gebleven. Men heeft niet naar erkenning eestreefd en men is uiteraard ook niet erkend. Het is een bewijs, dat deze arbeiders in Duinkerken in ieder geval over organisatie andere opvattingen huldigen dan destijds de glasblazers in St. Helens.

De nieuwe organisatie van de jonge staalarbeiders in Duinkerken is, zo zeggen haar leden, opgericht om hun onderling kontakt te bevorderen en bovendien opgericht met het oog op de strijd. Binnen de organisatie wordt er bijvoorbeeld ijverig gediskussieerd over de vraag, hoe men strijdkomitees moet vormen, vertelden ze aan één van onze relaties. 't Is een opmerking naar aanleiding waarvan wij onzerzijds maar al te graag wat vragen zouden hebben gesteld, die onze (Zweedse) relatie jammer genoeg achterwege heeft gelaten. Wat bijvoorbeeld bedoeld men precies met 'de vraag hoe men strijdkomitees moet vormen'? Is onze indruk juist, dat de formulering op zichzelf al het vermoeden rechtvaardigt, dat 't om een k u n s t m a t i - g e vorming van strijdkomitees - namelijk een vorming niet spontaan door de arbeiders, maar door de nieuwe organisatie gaat? En zo ja, hoe klopt dat dan met een andere bewering, namelijk deze dat de oprichters van de nieuwe organisatie g e b r o k e n hebben met de (oude) organisatiegedachte? We zeiden hierboven in de aanhef van deze beschouwing, dat we niet terstond van al te groot pessimisme wilden doen blijken. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat we wél aanleiding zouden zien voor enig optimisme.

Bij een organisatie als die waarvan hier sprake is geldt gelijk zo vaak, dat afwachten de boodschap is. Alles hangt af van de omstandigheden. Volgens onze Zweedse zegsman vertoont het *Syndicat de Lutte des Travailleurs* enige gelijkenis met de Italiaanse groep *Autonomia Operaia*. Dat zegt ons weinig, omdat we niet weten wat zijn kijk op deze Italianen is. Naar onze mening vertonen ze alle kenmerken van een groep met voorhoede-opvattingen en zo er inderdaad een gelijkenis zou zijn, dan betekent dat in onze ogen, dat de organisatie in Duinkerken een onvermijdelijk bankroet te wachten staat.

Uiteraard is het ook van het grootste gewicht of deze 'vakbond' het werkelijk vol zal kunnen houden om niet op een vakbond te gelijken. Dat nu hangt bepaald niet alleen van de eigen opvatting of instelling af. Wat indien de omstandigheden de erkenning eenvoudig onontkoombaar maken? Bijvoorbeeld doordat bij een konflikt de arbeiders deze organisatie als hun uitsluitende vertegenwoordigster beschouwen of doordat een wat minder bekrompene om niet te zeggen wat sluwere direktie deze bond wel degelijk erkend, of die dat nu welf wenst of niet? Zal deze bond er dan onderuit kunnen? Zullen de arbeiders haar niet onder druk plaatsen om daarop in te gaan? En zou ze - wat wij niet geloven - dan kunnen ontsnappen aan de wetmatigheden waaraan tot dusver de ontwikkeling van iedere vakvereniging heeft gehoorzaamd?

Wij zien het bepaald toch ook wel als een symptoom, dat het orgaan van deze nieuwe organisatie *Combat Syndicaliste*, dat wil zeggen 'Vakbondsstrijd' heet. Het feit duidt op een onklarheid en op bepaalde illusies die toch kennelijk, ondanks de schok die de CGT teweeggebracht heeft nog niet helemaal verdwenen zijn.

Afwachten hoe *Syndicat de Lutte des Travailleurs* zich ontwikkelt is dus de boodschap. Mochten we t.z.t. nadere informaties krijgen, dan zullen we zeker op deze organisatie terugkomen.

=====